

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. birželio 25 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – SESV 191 straipsnis – Pramoniniai išmetami teršalai – Direktyva 2010/75/ES – Taršos integruota prevencija ir kontrolė – 1, 3, 8, 11, 12, 14, 18, 21 ir 23 straipsniai – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 35 ir 37 straipsniai – Įrenginio eksploatavimo leidimo išdavimo ir persvarstymo procedūros – Aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos priemonės – Teisė į švarią, sveiką ir tvarią aplinką“

Byloje C-626/22

dėl *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) 2022 m. rugsėjo 16 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. spalio 3 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

C. Z. ir kt.

prieš

Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria,

Acciaierie d'Italia Holding SpA,

Acciaierie d'Italia SpA,

dalyvaujant:

Regione Puglia,

Gruppo di Intervento Giuridico – ODV,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, kolegijų pirmininkai A. Arabadžiev (pranešėjas), A. Prechal, K. Jürimäe, F. Biltgen ir N. Piçarra, teisėjai S. Rodin, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, N. Jääskinen, N. Wahl, J. Passer, D. Gratsias ir M. L. Arastey Sahún,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius C. Di Bella, administratorius,

* Proceso kalba: italų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2023 m. lapkričio 7 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- C. Z. ir kt., atstovaujамų *avvocati* A. Amenduni ir M. Rizzo Striano,
- *Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria*, atstovaujamos *avvocati* M. Annoni, R. A. Cassano, A. Cogoni, G. Lombardi, M. Merola, L.-D. Tassinari Vittone ir C. Tesauro,
- *Acciaierie d'Italia Holding SpA* ir *Acciaierie d'Italia SpA*, atstovaujамų *avvocati* M. Beraldi, E. Gardini, S. Grassi, R. Perini, G. C. Rizza, G. Scassellati Sforzolini, C. Tatozzi, G. Tombesi ir L. Torchia,
- *Regione Puglia*, atstovaujamo *avvocate* A. Bucci ir R. Lanza,
- *Gruppo di Intervento Giuridico – ODV*, atstovaujamos *avvocati* C. Colapinto ir F. Colapinto,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Gattinara ir C. Valero,

susipažinęs su 2023 m. gruodžio 14 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010, p. 17) išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant C. Z. ir kt. (Taranto (Italija) ir gretimų savivaldybių gyventojų) ginčą su *Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria* (toliau – *Ilva*), t. y. bendrove, kuriai priklauso šioje savivaldybėje esanti metalurgijos gamykla (toliau – *Ilva* gamykla), *Acciaierie d'Italia Holding SpA* ir *Acciaierie d'Italia SpA* dėl šios gamyklos sukeltos taršos ir žalos, kurią ji daro žmonių sveikatai.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Kaip matyti iš Direktyvos 2010/75 1 konstatuojamosios dalies, ši direktyva parengta išdėscius nauja redakcija septynias direktyvas, tarp kurių yra 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 24, 2008, p. 8), kuria buvo kodifikuota 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 257, 1996, p. 26).

4 Direktyvos 2010/75 2, 12, 15, 27, 29, 43 ir 45 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(2) Siekiant pagal principą „teršėjas moka“ ir taršos prevencijos principą išvengti pramoninės veiklos sukeltos taršos, ją sumažinti ir, kiek įmanoma, pašalinti, būtina sukurti pagrindinių pramoninės veiklos rūšių bendrąją kontrolės sistemą, teikiant pirmenybę taršos šaltinio valdymui, užtikrinant apdairų gamtos išteklių naudojimą ir atsižvelgiant, kai reikia, į vietas, kurioje vykdoma pramoninė veikla, ekonominę padėtį ir konkrečias vietas ypatybes.

<...>

(12) Leidime turėtų būti numatytos visos priemonės, būtinos aukštam aplinkos apsaugos lygiui pasiekti ir užtikrinti, kad įrenginys būtų eksploatuojamas laikantis bendrųjų principų, reglamentuojančių pagrindines ūkio subjekto pareigas. Leidime taip pat turėtų būti nurodytos išmetamų teršalų ribinės vertės arba jas atitinkantys parametrai ar techninės priemonės, ir nustatyti atitinkami dirvožemio ir požeminio vandens apsaugos bei stebėsenos reikalavimai. Nustatant leidimo sąlygas turėtų būti atsižvelgiama į geriausius prieinamus gamybos būdus [(GPGB)].

<...>

(15) Svarbu, kad kompetentingoms institucijoms būtų suteikta pakankamai lankstumo nustatyti tokias išmetamų teršalų ribines vertes, kad įprastomis eksploatacijos sąlygomis išmetami teršalai neviršytų išmetamų teršalų lygio, siejamo su [GPGB]. <...> Laikantis leidimuose nurodytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių, išmetamųjų teršalų kiekiai neviršija šių išmetamųjų teršalų ribinių verčių.

<...>

(27) <...> Suinteresuotos visuomenės nariams turėtų būti suteikta teisė kreiptis į teismus, taip padedant apsaugoti teisę gyventi sveikatai nekenksmingoje ir gerovę užtikrinančioje aplinkoje.

<...>

(29) Dideli kurą deginantys įrenginiai išmeta į orą daug teršalų, kurie daro didelį poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai. <...>

<...>

(43) Siekiant suteikti pakankamai laiko esamus įrenginius techniškai pritaikyti prie naujų šios direktyvos reikalavimų, kai kurie naujieji reikalavimai tiems įrenginiams turėtų būti pradėti taikyti pasibaigus nustatytam laikotarpiui, skaičiuojamam nuo šios direktyvos taikymo pradžios dienos. Reikia skirti pakankamai laiko, kad kurą deginančiuose įrenginiuose būtų galima įdiegti taršos mažinimo priemonės ir taip užtikrinti, kad nebus viršijamos V priede nustatytos išmetamų teršalų ribinės vertės.

<...>

(45) Šioje direktyvoje atsižvelgiama į visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatytas pagrindines teises bei principus ir jų paisoma. Visų pirma šia direktyva siekiama paskatinti tos chartijos 37 straipsnio taikymą.“

5 Šios direktyvos 1 straipsnyje „Dalykas“ nurodyta:

„Šia direktyva nustatomos taisyklės, reglamentuojančios integruotą taršos, kurią sukelia pramoninė veikla, prevenciją ir kontrolę.

Ja taip pat nustatomos taisyklės, skirtos užkirsti kelią į orą, vandenį ir žemę išmetamiems teršalams, arba, jei tai yra neįmanoma, mažinti jų kiekį ir užkirsti kelią atliekų susidarymui, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio.“

6 Minėtos direktyvos 3 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“ numatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

<...>

2. tarša – žmonių veiklos sukiamas tiesioginis arba netiesioginis medžiagų, virpesių, šilumos arba triukšmo skleidimas ore, vandenyje ar žemėje, galintis pakenkti žmonių sveikatai arba aplinkos kokybei, darantis žalą materialiajam turtui, žalojantis gamtą ir trukdantis teisėtai ja naudotis;

3. įrenginys – stacionarus technikos objektas, kuriame vykdoma viena arba kelios I priede arba VII priedo 1 dalyje išvardytos veiklos rūšys ir bet kuri kita toje pačioje vietoje vykdoma tiesiogiai susijusi veikla, kuri techniškai susijusi su tuose prieduose išvardytų rūšių veikla ir gali sukelti teršalų išmetimą ir taršą;

<...>

5. išmetamų teršalų ribinė vertė – išmetamų teršalų masė, išreikšta tam tikrais parametrais, koncentracija ir (arba) lygiu, kurių negalima viršyti per vieną arba kelis laikotarpius;

6. aplinkos kokybės norma – Sąjungos teisės aktuose nustatytų reikalavimų, kuriuos konkrečiu laikotarpiu turi atitikti tam tikra aplinka arba konkreti jos dalis, visuma;

<...>

8. bendrosios privalomos taisyklės – bent sektoriaus lygiu nustatytos išmetamųjų teršalų ribinės vertės ar kitos sąlygos, kurios pritaikytos tiesioginiam naudojimui nustatant leidimo sąlygas;

<...>

10. [GPGB] – veiksmingiausia ir pažangiausia veiklos ir jos vykdymo metodų plėtojimo pakopa, kuri nurodo, ar tam tikras gamybos būdas praktiškai gali būti pagrindu nustatant išmetamų teršalų ribines vertes ir kitas leidimo sąlygas, siekiant išvengti taršos, o jei tai neįmanoma, – mažinti teršalų išmetimą ir jų poveikį visai aplinkai:

a) gamybos būdai – naudojama technologija ir įrenginio projektavimo, statybos, priežiūros, eksploatavimo ir uždarymo būdas;

b) prieinami gamybos būdai – gamybos būdai, išplėtoti taip, kad juos būtų galima taikyti atitinkamame pramonės sektoriuje, esant ekonomiškai ir techniškai tinkamoms sąlygoms, atsižvelgiant į jų sąnaudas ir pranašumą, nepaisant to, ar tie gamybos būdai taikomi ar kuriami konkrečioje valstybėje narėje, ir jei tik jie yra pagrįstai prieinami ūkio subjektui;

c) geriausi – veiksmingiausi, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio.

<...>“

7 Tos pačios direktyvos 4 straipsnio „Pareiga turėti leidimą“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad nė vienas įrenginys, kurą deginantis įrenginys, atliekų deginimo įrenginys arba bendro atliekų deginimo įrenginys nebūtų eksploatuojamas be leidimo.

<...>“

8 Direktyvos 2010/75 5 straipsnio „Leidimo išdavimas“ 1 dalyje numatyta:

„Nedarant poveikio kit[ie]ms nacionalinės arba Sąjungos teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, kompetentinga institucija išduoda leidimą, jei įrenginys atitinka šios direktyvos reikalavimus.“

9 Šios direktyvos 8 straipsnis „Pažeidimai“ suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad būtų laikomasi leidimo sąlygų.

2. Jei pažeidžiamos leidimo sąlygos, valstybės narės užtikrina, kad:

a) ūkio subjektas nedelsdamas apie tai praneštų kompetentingai institucijai;

b) ūkio subjektas nedelsdamas imtųsi priemonių, būtinų užtikrinti, kad reikalavimai vėl būtų įvykdyti per trumpiausią įmanomą laikotarpį;

c) kompetentinga institucija pareikalautų, jog ūkio subjektas imtųsi atitinkamų papildomų priemonių, kurias kompetentinga institucija laiko būtinomis siekiant, kad vėl būtų pradėta laikytis reikalavimų.

Jei leidimo sąlygų pažeidimas kelia tiesioginį pavojų žmonių sveikatai arba tiesioginį reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, kol reikalavimų vėl nepradėta laikytis, <...> sustabdomas <...> įrenginio <...> eksploatavimas.“

10 Minėtos direktyvos 10 straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„Šis skyrius taikomas veiklai, kurios rūšys išvardytos I priede ir, kai taikoma, kurią vykdant pasiekiamos tame priede nustatytos pajėgumo ribos.“

- 11 Tos pačios direktyvos 11 straipsnyje „Bendrieji principai, reglamentuojantys pagrindines ūkio subjekto pareigas“ numatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti įrenginių eksploatavimą laikantis šių principų:

- a) imamasi visų atitinkamų taršos prevencijos priemonių;
- b) taikomi [GPGB];
- c) nesukeliama didelė tarša;

<...>“

- 12 Direktyvos 2010/75 12 straipsnio „Prašymai dėl leidimo išdavimo“ 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad prašymuose dėl leidimo išdavimo būtų aprašomi:

<...>

- f) iš įrenginio į kiekvieną aplinkos komponentą planuojamų išmesti teršalų pobūdis ir kiekis, taip pat nustatytas reikšmingas išmetamų teršalų poveikis aplinkai;

<...>

- i) tolesnės numatytos priemonės, kad būtų įvykdyti 11 straipsnyje numatyti bendrieji ūkio subjekto pagrindinių pareigų principai;

- j) planuojamos teršalų išmetimo į aplinką stebėsenos priemonės;

<...>“

- 13 Šios direktyvos 14 straipsnyje „Leidimo sąlygos“ nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad į leidimą būtų įtraukiamos visos priemonės, reikalingos įvykdyti 11 ir 18 straipsnių reikalavim[ams].

Tos priemonės turi apimti bent tokias priemones:

- a) II priede išvardytų išmetamų teršalų ir kitų teršalų, kurie gali būti dideliais kiekiais išmetami iš atitinkamo įrenginio, ribinės vertės, nustatytos atsižvelgiant į teršalų savybes ir jų galimybę pernešti taršą iš vienos terpės į kitą;

<...>

2. Taikant 1 dalies a punktą, išmetamų teršalų ribinės vertės gali būti papildytos arba pakeičiamos lygiaverčiais parametrais arba techninėmis priemonėmis užtikrinant lygiavertį aplinkos apsaugos lygį.

3. Nustatant leidimo sąlygas turi būti remiamasi GPGB išvadomis.

4. Nedarant poveikio 18 straipsnio taikymui, kompetentinga institucija gali nustatyti griežtesnes leidimo sąlygas nei tos, kurias galima užtikrinti naudojant GPGB išvadose aprašytus [GPGB]. Valstybės narės gali nustatyti taisykles, pagal kurias kompetentinga institucija gali nustatyti tokias griežtesnes sąlygas.

<...>

6. Jeigu įrenginyje vykdomai veiklai arba gamybos proceso rūšiai GPGB išvados netaikomos, arba jeigu tose išvadose nenumatytos visos galimos veiklos ar proceso poveikio aplinkai rūšys, kompetentinga institucija, iš anksto pasikonsultavusi su ūkio subjektu, atsižvelgdama į III priede išvardytus kriterijus, nustato leidimo sąlygas remdamasi [GPGB], kuriuos ji yra nustačiusi atitinkamai veiklai arba procesams.

<...>“

14 Minėtos direktyvos 15 straipsnio „Išmetamų teršalų ribinės vertės, lygiaverčiai parametrai ir techninės priemonės“ 2 ir 3 dalyse numatyta:

„2. Nedarant poveikio 18 straipsnio taikymui, išmetamų teršalų ribinės vertės ir lygiaverčiai parametrai bei techninės priemonės, nurodyti 14 straipsnio 1 ir 2 dalyse, grindžiami [GPGB], nenustatant kokio nors vieno būdo ar konkrečios technologijos.

3. Kompetentinga institucija nustato išmetamų teršalų ribines vertes, kuriomis užtikrinama, kad įprastinėmis eksploatacijos sąlygomis išmetamas teršalų kiekis neviršytų išmetamų teršalų kiekio, susijusio su 13 straipsnio 5 dalyje nurodytuose sprendimuose dėl GPGB išvadų nustatytų [GPGB] taikymu, vienu iš šių būdų:

- a) nustatydamas išmetamų teršalų ribines vertes, neviršijančias išmetamų teršalų kiekio, susijusio su [GPGB] taikymu. Tų išmetamų teršalų ribinės vertės išraiškos nustatomos tam pačiam arba trumpesniam laikotarpiui ir tomis pačiomis nustatytomis sąlygomis, kaip ir išmetamų teršalų kiekių, susijusių su [GPGB] taikymu, atveju; arba
- b) nustatydamas kitas nei a punkte nurodytas išmetamų teršalų ribines vertes – dydžius, laikotarpius ir nustatytas sąlygas.

Kai taikomas b punktas, kompetentinga institucija bent kartą per metus įvertina teršalų išmetimo stebėsenos rezultatus, kad užtikrintų, jog įprastinėmis eksploatacijos sąlygomis išmetamų teršalų kiekis neviršytų išmetamų teršalų kiekių, susijusių su [GPGB] taikymu.“

15 Tos pačios direktyvos 18 straipsnis „Aplinkos kokybės normos“ suformuluotas taip:

„Jeigu aplinkos kokybės normo[mi]s reikalaujama griežtesnių sąlygų nei tos, kurios įvykdomos taikant [GPGB], leidime numatomos papildomos priemonės, nedarant poveikio kitų priemonių, kurių galima imtis aplinkos kokybės normoms įvykdyti, taikymui.“

16 Direktyvos 2010/75 21 straipsnyje „Kompetentingos institucijos atliekamas leidimo sąlygų persvarstymas ir atnaujinimas“ nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad kompetentinga institucija pagal 2–5 dalis periodiškai persvarstytų visas leidimo sąlygas ir prireikus jas atnaujintų, kad būtų užtikrinta atitiktis šiai direktyvai.

2. Kompetentingos institucijos prašymu ūkio subjektas pateikia visą informaciją, būtiną leidimo sąlygoms persvarstyti, įskaitant visų pirma teršalų išmetimo stebėsenos rezultatus ir kitus duomenis, kurie sudaro sąlygas palyginti informaciją apie įrenginio eksploatavimą su [GPGB], aprašytais taikomose GPGB išvadose, ir su išmetamų teršalų lygiais, susijusiais su [GPGB].

Persvarstydamą leidimo sąlygas kompetentinga institucija naudoja visa informacija, gauta atlikus stebėseną arba tikrinimus.

3. Per ketverius metus nuo pagal 13 straipsnio 5 dalį priimtų sprendimų dėl GPGB išvadų, susijusių su pagrindine įrenginio veikla, paskelbimo kompetentinga institucija užtikrina, kad:

a) visos atitinkamiems įrenginiams išduotų leidimų sąlygos būtų persvarstytos ir prireikus atnaujintos siekiant užtikrinti šios direktyvos ir visų pirma, jei taikoma, jos 15 straipsnio 3 ir 4 dalių reikalavimų laikymąsi;

b) įrenginys atitiktų tas leidimo sąlygas.

<...>

5. Leidimo sąlygos persvarstomos ir prireikus atnaujinamos bent tokiais atvejais:

a) kai įrenginio keliama tarša yra tokia didelė, kad leidime įrašytos išmetamų teršalų ribinės vertės turi būti peržiūrimos arba naujos ribinės vertės turi būti įrašomos į leidimą;

b) kai eksploatavimo saugai užtikrinti reikia naudoti kitas technologijas;

c) kai pagal 18 straipsnį reikia užtikrinti atitiktį naujai ar pakeistai aplinkos kokybės normai.“

17 Šios direktyvos 23 straipsnio „Aplinkosauginiai tikrinimai“ 4 dalies ketvirtos pastraipos a punkte nurodyta:

„Sisteminis rizikos aplinkai vertinimas grindžiamas bent šiais kriterijais:

a) galimas ir realus atitinkamų įrenginių poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai, atsižvelgiant į išmetamų teršalų kiekius bei rūšis, vietos aplinkos pažeidžiamumą bei avarijų riziką“.

18 Minėtos direktyvos 80 straipsnio „Perkėlimas“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini <...>, įsigaliotų ne vėliau kaip 2013 m. sausio 7 d.

Tas priemonės jos taiko nuo tos pačios dienos.

<...>“

- 19 Tos pačios direktyvos 82 straipsnio „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ 1 dalyje numatyta:
„Įrenginiams, vykdančioms I pried[ę] <...> nurodytą veiklą, <...> valstybės narės taiko pagal 80 straipsnio 1 dalį priimtus įstatymus ir kitus teisės aktus nuo 2014 m. sausio 7 d., išskyrus III skyriaus ir V priedo nuostatas.“

Italijos teisė

Įstatyminis dekretas Nr. 152/2006

- 20 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2006 m. balandžio 3 d. *Decreto legislativo n. 152 – Norme in materia ambientale* (Įstatyminis dekretas Nr. 152 „Aplinkos teisės normos“) (GURI, Nr. 88 paprastasis priedas, 2006 m. balandžio 14 d.) (toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 152/2006) reglamentuojama pramoninė ir gamybinė veikla (įskaitant metalurginę veiklą), o jo tikslas – saugoti aplinką ir žmonių sveikatą nuo šios veiklos keliamos taršos. Šiuo įstatyminiu dekretu perkelta Direktyva 2010/75.
- 21 Šio įstatyminio dekreto 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad poveikio sveikatai vertinimą „atlieka prašytojas, remdamasis Sveikatos ministerijos parengtomis gairėmis <...>, siekiant įvertinti bendrą, tiesioginį ir netiesioginį poveikį, kurį projekto įgyvendinimas ir vykdymas gali turėti gyventojų sveikatai“. Šiame 5 straipsnyje „poveikis aplinkai“ apibrėžiamas kaip visų pirma „reikšmingas tiesioginis ir netiesioginis plano, programos ar projekto poveikis“, ypač „gyventojams ir žmonių sveikatai“. Jame „tarša“ apibrėžiama kaip, be kita ko, „žmonių veiklos sukeltas tiesioginis arba netiesioginis medžiagų, vibracijų, šilumos arba triukšmo (arba bendriau – fizinio ar cheminio poveikio) sklaidymas ore, vandenyje ar žemėje, galintis pakenkti žmonių sveikatai“.
- 22 Pagal to paties įstatyminio dekreto 19 straipsnį, susijusį su poveikio aplinkai vertinimo (PAV) procedūra, projektų ypatumai turi būti vertinami atsižvelgiant į pavojų žmonių sveikatai – taip pat siekiant *ex officio* patikrinti naują reikšmingą poveikį aplinkai (kitą nei tas, kurį buvo nurodęs leidimo prašytojas) – ir į pastabas, gautas per procedūrą, taip pat į bet kokius kitus pagal galiojančius teisės aktus atliktus vertinimus.
- 23 Įstatyminio dekreto Nr. 152/2006 22 straipsnyje, susijusiam su poveikio aplinkai studija, numatyta, kad leidimo prašytojas turi atlikti šią studiją, aprašydamas, be kita ko, atitinkamo projekto tikėtiną reikšmingą poveikį aplinkai ir priemones, skirtas neigiamam projekto poveikiui aplinkai išvengti, užkirsti kelią, sumažinti ir kompensuoti, planuodamas galimo reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai, daromo dėl šio projekto įgyvendinimo ir vykdymo, stebėseną.
- 24 Pagal šio įstatyminio dekreto 23 straipsnio 2 dalį tam, kad gautų PAV, nuo kurio priklauso integruoto aplinkosaugos leidimo gavimas, prašytojas, kuris prašo leidimo tam tikriems konkretiems projektams, privalo taip pat pateikti poveikio sveikatai vertinimą – tai yra specifinė veiklos, kuri gali būti leidžiama žmonių sveikatos atžvilgiu, poveikio vertinimo priemonė.
- 25 Pagal šio įstatyminio dekreto 29quater straipsnio 7 dalį atitinkamas meras turi įgaliojimus prašyti persvarstyti integruotą aplinkosaugos leidimą dėl žmonių sveikatos priežasčių.

- 26 To paties įstatyminio dekreto 29decies straipsnis susijęs su atitinkamam ūkio subjektui tenkančiomis duomenų kontrolės ir perdavimo pareigomis, taip pat su tikrinimais ir kontrole dėl šių pareigų ir integruoto aplinkosaugos leidimo sąlygų laikymosi.

Bendrovei „Ilva“ taikomos specialios nuostatos

- 27 2012 m. liepos mėn. *Tribunale di Taranto* (Taranto teismas, Italija) nurodė laikinai areštuoti *Ilva* gamyklos „karštosios zonos“ įrenginius ir visas *Ilva* medžiagas be teisės jais naudotis. 2012 m. spalio 26 d. sprendimu dėl 2012 m. integruoto aplinkosaugos leidimo *Ministro dell'ambiente e della tutela del territorio e del mare* (aplinkos, teritorijos ir jūrų apsaugos ministras, Italija) persvarstė 2011 m. rugpjūčio 4 d. bendrovei *Ilva* išduotą integruotą aplinkosaugos leidimą. Gamybos tęstinumas buvo užtikrintas pagal specialias leidžiančias nukrypti nuostatas.
- 28 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2012 m. gruodžio 3 d. *Decreto-legge n. 207, convertito con modificazioni dalla legge 24 dicembre 2012, n. 231 – Disposizioni urgenti a tutela della salute, dell'ambiente e dei livelli di occupazione, in caso di crisi di stabilimenti industriali di interesse strategico nazionale* (Dekretas įstatymas Nr. 207, su pakeitimais pertvarkytas 2012 m. gruodžio 24 d. Įstatymu Nr. 231, dėl skubių priemonių siekiant apsaugoti sveikatą, aplinką ir užimtumo lygį nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektuose krizės atveju) (GURI, Nr. 282, 2012 m. gruodžio 3 d., p. 4) (toliau – Dekretas įstatymas Nr. 207/2012) 1 straipsnio 1 dalyje buvo apibrėžta „nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objekto“ sąvoka ir numatyta, kad tais atvejais, kai egzistuoja absoliuti būtinybė išsaugoti užimtumą ir gamybą, aplinkos, teritorijos ir jūrų apsaugos ministras, persvarstydamas integruotą aplinkosaugos leidimą, gali leisti tęsti atitinkamą veiklą 36 mėnesių laikotarpiu, jeigu laikomasi sprendime persvarstyti atitinkamą integruotą aplinkosaugos leidimą nustatytų reikalavimų, net jeigu teisminė institucija areštavo įmonės turtą, netrukdam įmonei vykdyti komercinės veiklos. Pagal šią nuostatą *Ilva* gamykla buvo laikoma tokia nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektu. Todėl bendrovei *Ilva* buvo leista iki 2015 m. gruodžio 3 d. tęsti gamybos veiklą šioje gamykloje ir prekiauti savo produkcija.
- 29 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2013 m. birželio 4 d. *Decreto-legge n. 61, convertito con modificazioni dalla legge 3 agosto 2013, n. 89 – Nuove disposizioni urgenti a tutela dell'ambiente, della salute e del lavoro nell'esercizio di imprese di interesse strategico nazionale* (Dekretas įstatymas Nr. 61, su pakeitimais pertvarkytas 2013 m. rugpjūčio 3 d. Įstatymu Nr. 89, dėl naujų skubių priemonių, skirtų aplinkai, sveikatai ir darbo vietoms nacionalinės strateginės reikšmės įmonėse saugoti) (GURI, Nr. 129, 2013 m. birželio 4 d., p. 1) (toliau – Dekretas įstatymas Nr. 61/2013) 1 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė bet kokiai įmonei, atitinkančiai tam tikrus dydžio kriterijus ir valdančiai bent vieną nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektą, taikyti specialiąją išorinio valdymo tvarką, t. y. pavesti valdymą vyriausybės paskirtiems laikiniams administratoriams, jeigu „gamybos veikla objektyviai sukėlė ir kelia didelį ir reikšmingą pavojų aplinkai ir sveikatai dėl nuolatinio integruoto aplinkosaugos leidimo nesilaikymo“. Pagal Dekreto įstatymo Nr. 61/2013 2 straipsnio 1 dalį *Ilva* atveju 1 straipsnio 1 dalyje numatytos išimtinės tvarkos sąlygos buvo įvykdytos.
- 30 Pagal šio dekreto įstatymo 1 straipsnio 5 dalį trijų ekspertų komitetas turėjo parengti „aplinkosaugos ir sveikatos priemonių planą, numatantį veiksmus ir terminus, kurie yra būtini teisinių ir integruoto aplinkosaugos leidimo reikalavimų laikymuisi užtikrinti“; pritarimas planui „prilygsta integruoto aplinkosaugos leidimo daliniam pakeitimui“. Be to, pagal minėto dekreto

- įstatymo 1 straipsnio 7 dalį integruotame aplinkosaugos leidime nustatytos priemonės turėjo būti įvykdytos per „36 mėnesius nuo [šį dekretą įstatymą] pertvarkančio įstatymo įsigaliojimo dienos“, t. y. iki 2016 m. rugpjūčio 3 d.
- 31 2014 m. kovo 14 d. *decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri – Approvazione del piano delle misure e delle attività di tutela ambientale e sanitaria, a norma dell'articolo 1, commi 5 e 7, del decreto-legge 4 giugno 2013, n. 61, convertito, con modificazioni, dalla legge 3 agosto 2013, n. 89* (Ministrų Tarybos pirmininko dekretas dėl pritarimo aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonių ir veiksmų planui pagal 2013 m. birželio 4 d. Dekreto įstatymo Nr. 61, su pakeitimais pertvarkyto 2013 m. rugpjūčio 3 d. Įstatymu Nr. 89, 1 straipsnio 5 ir 7 dalis) (GURI, Nr. 105, 2014 m. gegužės 8 d., p. 34) (toliau – 2014 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekretas) buvo nukelti aplinkos atkūrimo priemonių įgyvendinimo terminai, kurie iš pradžių buvo numatyti 2011 m. ir 2012 m. integruotuose aplinkosaugos leidimuose.
- 32 2015 m. sausio 5 d. *decreto-legge n. 1, convertito con modificazioni dalla legge 4 marzo 2015, n. 20 – Disposizioni urgenti per l'esercizio di imprese di interesse strategico nazionale in crisi e per lo sviluppo della città e dell'area di Taranto* (Dekretas įstatymas Nr. 1, su pakeitimais pertvarkytas 2015 m. kovo 4 d. Įstatymu Nr. 20, dėl skubių priemonių siekiant eksploatuoti sunkumų patiriančią nacionalinės strateginės reikšmės įmonę ir dėl Taranto miesto ir zonos plėtros) (GURI, Nr. 3, 2015 m. sausio 5 d., p. 1) 2 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad 2014 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekretu patvirtintas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonių ir veiksmų planas bus „laikomas įgyvendintu, jeigu 2015 m. liepos 31 d. bus įvykdyta bent jau 80 % reikalavimų, kurių terminas baigiasi tą dieną“. Be to, paskutinis terminas likusiems reikalavimams įgyvendinti turėjo baigtis 2016 m. rugpjūčio 3 d., vėliau jis buvo pratęstas iki 2017 m. rugsėjo 30 d.
- 33 2016 m. birželio 9 d. *decreto-legge n. 98, convertito con modificazioni dalla legge 1 agosto 2016, n. 151 – Disposizioni urgenti per il completamento della procedura di cessione dei complessi aziendali del Gruppo Ilva* (Dekretas įstatymas Nr. 98, su pakeitimais pertvarkytas 2016 m. rugpjūčio 1 d. Įstatymu Nr. 151, dėl skubių priemonių *Ilva* grupės verslo kompleksų pardavimo procedūrai užbaigti) (GURI, Nr. 133, 2016 m. birželio 9 d., p. 1), be kita ko, buvo numatyta priimti naują Ministrų Tarybos pirmininko dekretą, kuris turi integruoto aplinkosaugos leidimo statusą ir yra lyg PAV.
- 34 2016 m. gruodžio 30 d. *decreto-legge, n. 244, convertito con modificazioni dalla legge 27 febbraio 2017, n. 19 – Proroga e definizione di termini* (Dekretas įstatymas Nr. 244, su pakeitimais pertvarkytas 2017 m. vasario 27 d. Įstatymu Nr. 19, dėl terminų pratęsimo ir nustatymo) (GURI, Nr. 304, 2016 m. gruodžio 30 d., p. 13) galutinai nukėlė specialių aplinkos atkūrimo priemonių įgyvendinimo terminą į 2023 m. rugpjūčio 23 d.
- 35 2016 m. birželio 9 d. Dekrete įstatyme Nr. 98 numatytos aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonės ir veiksmai buvo priimti 2017 m. rugsėjo 29 d. *decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri – Approvazione delle modifiche al Piano delle misure e delle attività di tutela ambientale e sanitaria di cui al decreto del Presidente del Consiglio dei ministri 14 marzo 2014, a norma dell'articolo 1, comma 8.1., del decreto-legge 4 dicembre 2015, n. 191, convertito, con modificazioni, dalla legge 1 febbraio 2016, n. 13* (Ministrų Tarybos pirmininko dekretas dėl pritarimo aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonių ir veiksmų plano, pateikto 2014 m. kovo 14 d. Ministrų Tarybos pirmininko dekrete, daliniam pakeitimui pagal 2015 m. gruodžio 4 d. Dekreto įstatymo Nr. 191, su pakeitimais pertvarkyto 2016 m. vasario 1 d. Įstatymu Nr. 13, 1 straipsnio 8.1 dalį) (GURI, Nr. 229, 2017 m. rugsėjo 30 d., p. 1) (toliau – 2017 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekretas), kuris yra 2017 m. integruotas aplinkosaugos leidimas ir kuriuo

užbaigiamos visos Aplinkos, teritorijos ir jūrų apsaugos ministerijoje vykusios integruoto aplinkosaugos leidimo procedūros. Šiuo 2017 m. integruotu aplinkosaugos leidimu buvo patvirtintas pirmesniame punkte paminėtas termino nukėlimas.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 36 Ieškovai pagrindinėje byloje kreipėsi į *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, su kolektyviniu ieškiniu, kuriuo siekiama apsaugoti vienaarūšes maždaug 300 000 Taranto ir gretimų savivaldybių gyventojų teises. *Ilva* gamyklos veikla šioms teisėms daro didelį neigiamą poveikį.
- 37 Šiuo ieškiniu ieškovai pagrindinėje byloje prašo apsaugoti jų teisę į sveikatą, teisę į ramų ir tylų gyvenimą, taip pat teisę į tinkamą gyventi klimatą. Jie teigia, kad šių teisių pažeidimas yra aktualus ir ilgalaikis dėl tyčinių veiksmų – dėl šių atsiranda tarša, kurią sukelia iš *Ilva* gamyklos išmetami teršalai, dėl ko šių gyventojų mirtingumas yra didesnis ir jie daugiau serga. Atitinkamų savivaldybių teritorijos dėl aplinkos terpės (vandens, oro ir žemės) didelės taršos priskiriamos prie „nacionalinės svarbos teritorijų“.
- 38 Ieškovai pagrindinėje byloje savo teiginius grindžia 2017, 2018 ir 2021 m. atliktais žalos sveikatai vertinimais, iš kurių matyti priežastinis ryšys tarp Taranto regiono gyventojų pablogėjusios sveikatos būklės ir *Ilva* gamyklos išmetamų teršalų, ypač kiek tai susiję su kietosiomis dalelėmis KD10, kurių skersmuo yra 10 mikrometrų arba mažesnis, ir pramoninės kilmės sieros dioksidu (SO₂). Ieškovai taip pat remiasi 2022 m. sausio 12 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos „Specialiojo pranešėjo ataskaita dėl įsipareigojimų žmogaus teisių srityje, susijusių su naudojimusi saugia, švaria, sveika ir tvaria aplinka“, kurioje Taranto aglomeracija įtraukta į „aukojamų teritorijų“ (t. y. teritorijų, kurioms būdingi itin dideli taršos lygiai ir užteršimas toksinėmis medžiagomis ir kuriose pažeidžiami ir marginalizuoti gyventojai daug daugiau nei kiti gyventojai patiria taršos ir pavojingų medžiagų poveikio pasekmes sveikatai, žmogaus teisėms ir aplinkai) sąrašą.
- 39 Ieškovai pagrindinėje byloje taip pat skundė Dekrete įstatyme Nr. 207/2012 numatyto 36 mėnesių termino, skirto 2012 m. integruotam aplinkosaugos leidimui įgyvendinti, nukėlimą. Jie, be kita ko, prašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo įpareigoti uždaryti *Ilva* gamyklos „karštąją zoną“ arba nutraukti atitinkamą veiklą. Subsidiariai jie prašė įpareigoti atsakoves pagrindinėje byloje uždaryti kokso gamybos įrenginius arba nutraukti atitinkamą veiklą, o nepatenkinus ir šio reikalavimo – įpareigoti jas nutraukti gamybos veiklą šioje „karštojoje zonoje“, kol bus visiškai įgyvendinti į 2017 m. integruotame aplinkosaugos leidime numatyta aplinkos apsaugos planą įtraukti reikalavimai. Galiausiai jie prašė šio teismo bet kuriuo atveju įpareigoti atsakoves pagrindinėje byloje parengti verslo planą, kuriame būtų numatyta nuo prašymo pateikimo dienos iki 2026 m. bent 50 % sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą pagaminant 6 mln. tonų plieno per metus arba imtis tinkamų priemonių konstatuotų pažeidimų padariniams pašalinti ar sumažinti.
- 40 Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Italijos teisėje nenumatyta, jog žalos sveikatai vertinimas yra sudėtinė integruoto aplinkosaugos leidimo išdavimo ar persvarstymo procedūros dalis. Taip pat nenumatyta, kad jeigu atliekant tokį vertinimą gaunami rezultatai, rodantys, kad didelės gyventojų, kuriems poveikį daro išmetami teršalai, dalies sveikatai kyla nepriimtinas pavojus, šis leidimas turi būti greitai ir realiai peržiūrėtas. Iš esmės ši teisė numato žalos sveikatai vertinimą *a posteriori*, kuris nebūtinai

siejamas su integruoto aplinkosaugos leidimo persvarstymu. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinis teisinis reglamentavimas gali prieštarauti Direktyvai 2010/75, siejamai su atsargumo principu.

- 41 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad 2019 m. gegužės 21 d. aktu Taranto meras pagal Įstatyminių dekretą Nr. 152/2006 paprašė persvarstyti 2017 m. integruotą aplinkosaugos leidimą, iš esmės remdamasis kompetentingų sveikatos institucijų parengtomis ataskaitomis, iš kurių matyti nepriimtinas pavojus gyventojų sveikatai. 2019 m. gegužės mėn. Aplinkos, teritorijos ir jūrų apsaugos ministerija nurodė persvarstyti šį leidimą. Iš šių valdžios institucijų atlikto tyrimo matyti, kad vykdant *Ilva* gamyklos teršalų išmetimo stebėseną reikia atsižvelgti bent į visus teršalus, aptartus 2018 m. Taranto regionui parengtoje galutinėje žalos sveikatai vertinimo ataskaitoje, taip pat į kitus teršalus (kaip antai varis, gyvsidabris ir naftalenas), išmetamus iš šios gamyklos pasklidosios taršos šaltinių, kaip ir į kietąsias daleles KD2,5 ir KD10 iš pasklidosios taršos šaltinių ir vamzdžiais išmestų teršalų. Tai yra teršalų, galinčių pakenkti žmonių sveikatai, „papildoma dalis“. Vis dėlto bendrovei *Ilva* taikomos specialios nuostatos leido persvarstyti jai išduotą integruotą aplinkosaugos leidimą neatsižvelgiant į šioje papildomoje dalyje paminėtus teršalus ir jų žalingą poveikį Taranto gyventojams.
- 42 Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad bent jau 80 % 2012 m. integruoto aplinkosaugos leidimo reikalavimų ir 2014 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekretu aprobuoto aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonių ir veiksmų plano iš pradžių turėjo būti laikomasi ne vėliau kaip 2015 m. liepos 31 d. Tačiau ši galutinė data buvo nukelta daugiau nei septyneriems su puse metų, o tai atitinka nukėlimą vienuolikai metų nuo arešto, dėl kurio buvo priimtos šio sprendimo 27–35 punktuose nurodytos bendrovei *Ilva* taikomos specialios nuostatos, taikymo pradžios. Terminas buvo nukeltas pramoninei veiklai, kurią pats Italijos įstatymų leidėjas laiko keliančia rimtą pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai, be to, siekiant atlikti ir užbaigti darbus, dėl kurių *Ilva* gamyklos metalurgijos veikla turi tapti teoriškai saugi žmonių, gyvenančių netoli *Ilva* gamyklos, sveikatai.
- 43 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Milano* (Milano teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [Direktyva 2010/75], visų pirma [šios direktyvos] 4, 18, 34, 28 ir 29 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 2 punktą, 11, 12 ir 23 straipsniai, [taip pat] [SESV 191 straipsnyje] įtvirtintas atsargumo ir žmonių sveikatos apsaugos principas gali būti aiškinami taip, kad pagal valstybės narės nacionalinę teisę tokiai valstybei narei suteikiama galimybė numatyti, kad žalos sveikatai vertinimas yra su integruoto aplinkosaugos leidimo išdavimo ir persvarstymo procedūra nesusijęs aktas (nagrinėjamu atveju – 2017 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekretas) ir jo parengimas gali neturėti savaiminio poveikio tam, kad kompetentinga institucija laiku ir veiksmingai į jį atsižvelgtų, vykdydama integruoto aplinkosaugos leidimo (Ministrų Tarybos pirmininko dekreto) persvarstymo procedūrą, ypač jeigu atliekant tokį vertinimą gaunami rezultatai, rodantys, kad didelės gyventojų, kuriems poveikį daro išmetami teršalai, dalies sveikatai kyla nepriimtinas pavojus, ar [minėta] direktyva turi būti aiškinama taip, kad:
- i) toleruotinas pavojus žmonių sveikatai gali būti įvertintas atliekant mokslinę epidemiologinio pobūdžio analizę;

- ii) žalos sveikatai vertinimas turi būti aktas, kuris yra sudėtinė integruoto aplinkosaugos leidimo (Ministrų Tarybos pirmininko dekreto) išdavimo ir persvarstymo procedūros dalis ar net būtina išankstinė sąlyga, ir į ją institucija, kompetentinga išduoti ir persvarstyti integruotą aplinkosaugos leidimą, turi būtina, veiksmingai ir laiku atsižvelgti?
2. Ar [Direktyva 2010/75], visų pirma 4, [15], 18, 21, 34, 28 ir 29 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 2 punktą [taip pat šios direktyvos] 11, 14, 15, 18 bei 21 straipsniai, gali būti aiškinami taip, kad pagal valstybės narės nacionalinę teisę turi būti numatyta, jog integruotame aplinkosaugos leidime (šiuo atveju – 2012 m. integruotame aplinkosaugos leidime, 2014 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekrete, 2017 m. Ministrų Tarybos pirmininko dekrete) visuomet turi būti atsižvelgiama į visas išmetamas medžiagas, kurios, remiantis mokslo duomenimis, yra pripažįstamos kenksmingomis, įskaitant kietąsias daleles KD10 ir KD2,5, bet kuriuo atveju susidarancias vertinamame įrenginyje, ar ši direktyva gali būti aiškinama taip, kad integruotame aplinkosaugos leidime (kuris yra administracinis sprendimas išduoti leidimą) turi būti nurodomi tik teršalai, *a priori* numatyti atsižvelgiant į vykdomos pramoninės veiklos pobūdį ir rūšį?
3. Ar [Direktyva 2010/75], visų pirma 4, 18, 21, 22, 28, 29, 34, 43 konstatuojamosios dalys, 3 straipsnio 2 ir 25 punktai bei [šios direktyvos] 11, 14, 16 ir 21 straipsniai, gali būti aiškinami taip, kad pagal valstybės narės nacionalinę teisę tuo atveju, kai pramoninė veikla kelia didelį ir reikšmingą pavojų aplinkos vientisumui ir žmonių sveikatai, ši valstybė narė gali nukelti ūkio subjektui nustatytą terminą, iki kurio jis turi suderinti pramoninę veiklą su išduotu leidimu, įgyvendindamas jame numatytas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemones ir veiksmus, maždaug septyneriems su puse metų, palyginti su iš pradžių nustatytu terminu, taigi iš viso vienuolikai metų?“

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumo

- 44 Atsakovės pagrindinėje byloje mano, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas dėl trijų priežasčių.
- 45 Pirma, jos teigia, kad šis prašymas neatitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio b ir c punktuose numatytų reikalavimų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepakankamai apibūdino faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis grindžiami jo prejudiciniai klausimai, ir nenurodė priežasčių, paskatinusių jį kreiptis dėl šiuose klausimuose nurodytų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo.
- 46 Primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl, kai pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą (2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Infraestructuras de Portugal ir Futrifer Industrias Ferroviárias*, C-66/22, EU:C:2023:1016, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 47 Vadinasi, klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje

- nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2022 m. balandžio 7 d. Sprendimo *Avio Lucos*, C-116/20, EU:C:2022:273, 38 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Be to, primintina, kad pagal Procedūros reglamento 94 straipsnio a–c punktus nacionalinis teismas savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą turi nurodyti faktines bei teisines pagrindinės bylos aplinkybes ir pateikti reikiamus paaiškinimus dėl prašomų išaiškinti Sąjungos teisės nuostatų pasirinkimo priežasčių ir ryšio, kurių jis nustatė tarp šių nuostatų ir jo nagrinėjamam ginčui taikytinų nacionalinės teisės aktų. Šie kumuliaciniai reikalavimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinio yra nurodyti, be kita ko, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo rekomendacijų nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo (OL C 380, 2019, p. 1) 13, 15 ir 16 punktuose (2023 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*, C-283/22, EU:C:2023:886, 19 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 49 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jo prejudiciniai klausimai yra svarbūs vertinant ieškovų pagrindinėje byloje jam pateiktų prašymų pagrįstumą. Jame jis aiškiai nurodo, kad norėtų žinoti, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis iš Sąjungos teisės kyla tam tikros konkrečios pareigos, ir kad Teisingumo Teismo pateiktas šios teisės išaiškinimas turės lemiamos įtakos vertinant *Ilva* gamyklos vykdomos pramoninės veiklos teisėtumą. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo dalykas šiame prašyme yra pakankamai apibrėžtas, be to, jame pateikta visa informacija, reikalinga tam, kad Teisingumo Teismas galėtų naudingai atsakyti į šiuos klausimus.
- 50 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prašyme taip pat nurodė taikytinas Sąjungos teisės nuostatas ir priežastis, paskatinusias jį iškelti klausimų dėl šių nuostatų aiškinimo. Be to, iš šio prašymo matyti, kad minėtų nuostatų aiškinimas yra susijęs su pagrindinės bylos dalyku, nes toks aiškinimas gali turėti įtakos šios bylos baigčiai.
- 51 Taigi atsakovių pagrindinėje byloje nurodytas pirmasis nepriimtino pagrindas turi būti atmestas.
- 52 Antra, atsakovės pagrindinėje byloje teigia, kad išvada, jog naujas terminas, numatytas siekiant užtikrinti *Ilva* gamyklos eksploatavimo atitiktį nacionalinėms aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonėms, yra suderinamas su Direktyva 2010/75, įgijo *res judicata* galią gavus *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) nuomonę, kurios vertinimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali kvestionuoti.
- 53 Šiuo klausimu reikia priminti *res judicata* galios principo svarbą tiek Sąjungos teisės, tiek nacionalinės teisės sistemose. Todėl Sąjungos teisėje nereikalaujama, kad, siekdama atsižvelgti į Teisingumo Teismo pateiktą atitinkamos šios teisės nuostatos išaiškinimą, nacionalinė teisminė institucija iš principo turėtų peržiūrėti savo įsiteisėjusį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2022 m. balandžio 7 d. Sprendimo *Avio Lucos*, C-116/20, EU:C:2022:273, 92 ir 94 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 54 Vis dėlto pats šis principas negali lemti išvados, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas. Mat Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nacionalinis teismas negali pagrįstai manyti, jog neturi galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos

- teisę, vien dėl to, jog kiti teismai pateikė tokį šios nuostatos išaiškinimą, kuris, kaip paaiškėjo, neatitinka Sąjungos teisės (šiuo klausimu žr. 2022 m. balandžio 7 d. Sprendimo *Avio Lucos*, C-116/20, EU:C:2022:273, 97–104 punktus).
- 55 Taigi atsakovių pagrindinėje byloje nurodytas antrasis nepriimtumo pagrindas taip pat turi būti atmetas.
- 56 Trečia, atsakovės pagrindinėje byloje tvirtina, kad, remiantis nacionaline proceso teise, nagrinėdamas privačių asmenų ginčą bendrosios kompetencijos teismas gali neatsižvelgti į administracinį aktą tik tuo atveju, jei vienos iš šalių nurodytas teisės pažeidimas nesusijęs su šio akto teisėtumo vertinimu, o šiuo atveju taip nėra. Be to, net jei Teisingumo Teismas Direktyvą 2010/75 aiškintų taip, kad įrenginio veiklos poveikio sveikatai vertinimas turi būti atliktas prieš išduodant leidimą eksploatuoti šį įrenginį arba persvarstant šį leidimą, būtent nacionalinis įstatymų leidėjas, siekdamas apibrėžti šio vertinimo turinį, turėtų priimti perkėlimo į nacionalinę teisę aktą.
- 57 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad, kaip iš esmės pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 62 punkte, aplinkybė, kad ginčas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme vyksta tarp privačių asmenų, savaime negali lemti prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtumo (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Praxair MRC*, C-486/18, EU:C:2019:379, 35 punktą).
- 58 Be to, remiantis SESV 288 straipsnio trečia pastraipa, direktyva, kurios privalomumu grindžiama galimybė ja remtis, privaloma tik „kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta“. Remiantis suformuota jurisprudencija, darytina išvada, kad direktyva negali savaime sukurti pareigų privačiam asmeniui, dėl to nacionaliniame teisme ja negali būti remiamasi prieš tokį asmenį (2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sambre & Biesme ir Commune de Farciennes*, C-383/21 ir C-384/21, EU:C:2022:1022, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 59 Vis dėlto reikia priminti, kad, kai teisės subjektai gali remtis tokia direktyva ne prieš privatų asmenį, bet prieš valstybę, jie gali tai padaryti nepriklausomai nuo statuso, kuriuo naudojamosi ji veikia. Iš tikrųjų reikia vengti, kad valstybė narė įgytų naudos dėl to, jog pati nesilaiko Sąjungos teisės (2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sambre & Biesme ir Commune de Farciennes*, C-383/21 ir C-384/21, EU:C:2022:1022, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 60 Pagal pirmesniame šio sprendimo punkte primintą jurisprudenciją valstybei narei ir jos administracijos įstaigoms turi būti prilyginamos įstaigos ar subjektai (net jeigu jie reglamentuojami privatinės teisės), kurie arba yra pavaldūs valdžios institucijai ar jos kontroliuojami, arba kuriems valstybė narė patikėjo viešojo intereso užduoties vykdymą ir kurie šiuo tikslu turi didesnius įgaliojimus, palyginti su tais, kurie numatyti privačių asmenų tarpusavio santykiams taikomose taisyklėse (2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sambre & Biesme ir Commune de Farciennes*, C-383/21 ir C-384/21, EU:C:2022:1022, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 61 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Dekreto įstatymo Nr. 207/2012 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog „[Ilva gamykla] yra nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektas“.

- 62 Iš šio prašymo taip pat matyti, kad Dekreto įstatymo Nr. 61/2013 1 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė specialiąją išorinio valdymo tvarką taikyti bet kuriai įmonei, atitinkančiai tam tikrus dydžio kriterijus ir valdančiai bent vieną nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektą, jeigu „gamybos veikla objektyviai sukėlė ir kelia didelį ir reikšmingą pavojų aplinkai ir sveikatai dėl nuolatinio integruoto aplinkosaugos leidimo nesilaikymo“. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad pagal šio dekreto įstatymo 2 straipsnio 1 dalį *Ilva* atveju šio 1 straipsnio 1 dalyje numatytos išimtinės tvarkos sąlygos buvo įvykdytos.
- 63 Galiausiai reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamoje byloje ieškovai skundžia įvairias specialias nuostatas, kurias nacionalinės valdžios institucijos priėmė dėl *Ilva*; šios nuostatos tiek dėl jų reglamentuojamos srities, tiek dėl to, kad jos yra *lex specialis* Įstatyminio dekreto Nr. 152/2006 atžvilgiu, turi būti laikomos patenkančiomis į Direktyvos 2010/75 taikymo sritį.
- 64 Taigi atsakovių pagrindinėje byloje nurodytas trečiasis nepriimtino pagrindas taip pat turi būti atmestas.
- 65 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 66 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2010/75, siejama su SESV 191 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės privalo numatyti išankstinį atitinkamo įrenginio veiklos poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimą kaip sudėtinę leidimo eksploatuoti tokį įrenginį išdavimo ar persvarstymo pagal šią direktyvą procedūrų dalį.
- 67 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Direktyva 2010/75 buvo priimta remiantis SESV 192 straipsnio 1 dalimi, susijusia su veiksmis, kurių Sąjunga turi imtis aplinkos srityje, kad pasiektų SESV 191 straipsnyje nurodytus tikslus. Šio straipsnio 1 dalies pirmoje ir antroje įtraukose nustatyta, kad Sąjungos aplinkos politika padeda siekti aplinkos kokybės išlaikymo, apsaugos ir gerinimo, taip pat žmonių sveikatos apsaugos tikslų. Pagal SESV 191 straipsnio 2 dalį Sąjungos aplinkos politika siekiama aukšto apsaugos lygio atsižvelgiant į skirtingų Sąjungos regionų būklės įvairovę.
- 68 Iš šių nuostatų matyti, kad aplinkos kokybės apsauga ir gerinimas, taip pat žmonių sveikatos apsauga yra dvi glaudžiai susijusios Sąjungos aplinkos politikos, prie kurios priskiriama Direktyva 2010/75, sudedamosios dalys.
- 69 Kaip matyti iš šios direktyvos 1 straipsnio pirmos pastraipos, jos tikslai yra integruota taršos, kurią sukelia pramoninė veikla, prevencija ir kontrolė. Pagal šios direktyvos 1 straipsnio antrą pastraipą, siejamą su jos 12 konstatuojamąja dalimi, šia direktyva taip pat siekiama užkirsti kelią į orą, vandenį ir žemę išmetamiems teršalams, arba, jei tai yra neįmanoma, mažinti jų kiekį ir užkirsti kelią atliekų susidarymui, „bendrai“ siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio.

- 70 Taigi Direktyvoje 2010/75 įtvirtintos nuostatos yra Sąjungos įsipareigojimų aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos srityje, kylančių, be kita ko, iš SESV 191 straipsnio 1 ir 2 dalių, sukonkretinimas.
- 71 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 35 straipsnyje numatyta, jog aukštas žmonių sveikatos apsaugos lygis užtikrinamas apibrėžiant ir vykdant visą Sąjungos politiką ir veiklą. Be to, pagal Chartijos 37 straipsnį aukštas aplinkosaugos lygis ir aplinkos kokybės gerinimas turi būti integruoti į Sąjungos politiką ir užtikrinti pagal tvaraus vystymosi principus.
- 72 Atsižvelgiant į glaudų aplinkos apsaugos ir žmonių sveikatos apsaugos ryšį, Direktyva 2010/75 siekiama palengvinti ne tik Chartijos 37 straipsnio taikymą, kaip nurodyta šios direktyvos 45 konstatuojamojoje dalyje, bet ir Chartijos 35 straipsnio taikymą, nes aukšto žmonių sveikatos apsaugos lygio negalima pasiekti pagal tvaraus vystymosi principus neužtikrinus aukšto aplinkos apsaugos lygio. Taigi Direktyva 2010/75 padeda užtikrinti šios direktyvos 27 konstatuojamojoje dalyje nurodytą kiekvieno asmens teisę gyventi jo sveikatai nekenksmingoje ir jo gerovę užtikrinančioje aplinkoje.
- 73 Pirmiausia dėl Direktyvos 2010/75 nuostatų, susijusių su leidimo išdavimo procedūromis, reikia pažymėti, kad šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta, jog valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad nė vienas įrenginys, kurą deginantis įrenginys, atliekų deginimo įrenginys arba bendro atliekų deginimo įrenginys nebūtų eksploatuojamas be leidimo.
- 74 Direktyvos 2010/75 3 straipsnio 3 punkte apibrėžta sąvoka „įrenginys“ reiškia, be kita ko, stacionarų technikos objektą, kuriame vykdoma viena arba kelios šios direktyvos I priede arba VII priedo 1 dalyje išvardytos veiklos rūšys ir bet kuri kita toje pačioje vietoje vykdoma tiesiogiai susijusi veikla, kuri techniškai susijusi su tuose prieduose išvardytų rūšių veikla ir gali sukelti teršalų išmetimą ir taršą. Šis I priedas susijęs, be kita ko, su metalų gamyba ir apdirbimu.
- 75 Tai reiškia, kad pagal Direktyvos 2010/75 4 straipsnį, siejamą su šios direktyvos 3 straipsnio 3 punktu, metalų gamybos ir apdirbimo veikla, kuri siekia minėtame I priede nustatytas pajėgumo ribas, yra viena iš veiklos rūšių, kurioms reikia leidimo.
- 76 Todėl gamykla, kaip antai *Ilva* gamykla, kuri neginčijamai turi būti laikoma įrenginiu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2010/75 3 straipsnio 3 punktą, ir kuri siekia šias pajėgumo ribas, negali būti eksploatuojama be tokio leidimo.
- 77 Pagal Direktyvos 2010/75 5 straipsnio 1 dalį tam, kad kompetentinga institucija išduotų leidimą, turi būti laikomasi šioje direktyvoje numatytų reikalavimų.
- 78 Pagal Direktyvos 2010/75 10 straipsnį įrenginys, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, patenka į šios direktyvos II skyriaus taikymo sritį; šis skyrius apima 11–27 straipsnius, kuriuose numatyti tokio tipo įrenginiams taikomi reikalavimai.
- 79 Pagal Direktyvos 2010/75 12 straipsnio 1 dalies i punktą valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad prašymuose dėl leidimo būtų aprašomos priemonės, numatytos tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos 11 straipsnyje numatytų ūkio subjekto pagrindinių pareigų bendrųjų principų.

- 80 Pagal minėtos direktyvos 11 straipsnio a punktą įrenginį eksploatuojantis ūkio subjektas turi imtis visų tinkamų „taršos“ prevencijos priemonių.
- 81 Direktyvos 2010/75 11 straipsnio b punkte numatyta, kad valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad eksploatuojant įrenginį būtų taikomi GPGB. Pažymėtina, kad šios direktyvos 3 straipsnio 10 punkte sąvoka „[GPGB]“ apibrėžta kaip veiksmingiausia ir pažangiausia veiklos ir jos vykdymo metodų plėtojimo pakopa, kuri nurodo, ar tam tikras gamybos būdas praktiškai gali būti pagrindas nustatant išmetamų teršalų ribines vertes ir kitas leidimo sąlygas, siekiant išvengti taršos, o jei tai neįmanoma, – mažinti teršalų išmetimą ir jų poveikį „visai“ aplinkai.
- 82 Pagal Direktyvos 2010/75 11 straipsnio c punktą įrenginį eksploatuojantis ūkio subjektas turi užtikrinti, kad nebūtų sukeliama didelė „tarša“.
- 83 Direktyvos 2010/75 12 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta, kad prašyme dėl leidimo išdavimo turi būti aprašomas iš įrenginio į kiekvieną aplinkos komponentą planuojamų išmesti teršalų pobūdis ir kiekis, taip pat nustatytas reikšmingas išmetamų teršalų poveikis aplinkai. Pagal šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies j punktą savo ruožtu reikalaujama, kad prašyme dėl leidimo išdavimo būtų aprašytos planuojamos teršalų išmetimo į „aplinką“ stebėsenos priemonės.
- 84 Direktyvos 2010/75 14 straipsnio, susijusio su leidimo sąlygomis, 1 dalies a punkte nurodytos II priede išvardytų išmetamų teršalų ir kitų teršalų, kurie gali būti dideliais kiekiais išmetami iš atitinkamo įrenginio, ribinės vertės, nustatytos atsižvelgiant į teršalų savybes ir jų galimybę pernešti „taršą“ iš vienos terpės į kitą.
- 85 Be to, kiek tai susiję su leidimo persvarstymu, Direktyvos 2010/75 21 straipsnio 5 dalies a punkte, be kita ko, nustatyta, kad šios sąlygos persvarstomos, kai atitinkamo įrenginio keliami „tarša“ yra tokia didelė, kad leidime eksploatuoti šį įrenginį įrašytos išmetamų teršalų ribinės vertės turi būti peržiūrimos arba naujos ribinės vertės turi būti įrašomos į leidimą.
- 86 Kaip teigia Europos Komisija, aptariamo leidimo persvarstymo periodiškumas turi atitikti įrenginio dydį ir pobūdį. Iš Direktyvos 2010/75 2 konstatuojamosios dalies matyti, kad reikia atsižvelgti, be kita ko, į vietas, kurioje vykdoma pramoninė veikla, ypatumus. Taip visų pirma yra tuo atveju, kai veikla vykdoma netoli gyvenamųjų pastatų.
- 87 Reikia konstatuoti, kad visose šio sprendimo 80, 82, 84 ir 85 punktuose nurodytose nuostatose, susijusiose su leidimo išdavimo arba persvarstymo procedūromis, daroma nuoroda į sąvoką „tarša“.
- 88 Ši sąvoka Direktyvos 2010/75 3 straipsnio 2 punkte apibrėžta visų pirma kaip reiškianti medžiagų, galinčių pakenkti tiek žmonių sveikatai, tiek aplinkos kokybei, skleidimą ore, vandenyje ar žemėje (šiuo klausimu žr. 2023 m. kovo 9 d. Sprendimo *Sdruzhenie „Za Zemyata – dostap do pravosadie“ ir kt.*, C-375/21, EU:C:2023:173, 48 punktą).
- 89 Iš to matyti, kad pagal Direktyvą 2010/75 minėta sąvoka apima žalą, kuri daroma arba gali būti daroma tiek aplinkai, tiek žmonių sveikatai.
- 90 Tokia plati apibrėžtis patvirtina šio sprendimo 67–72 punktuose nurodytą glaudų ryšį, kuris visų pirma šios direktyvos kontekste egzistuoja tarp aplinkos kokybės apsaugos ir žmonių sveikatos apsaugos.

- 91 Tokį Direktyvos 2010/75 aiškinimą patvirtina jos 8 straipsnio 2 dalies antra pastraipa, kurioje numatyta, kad jeigu leidimo sąlygų nesilaikymas kelia „tiesioginį pavojų žmonių sveikatai“ arba gali sukelti tiesioginį reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, atitinkamo įrenginio eksploatavimas sustabdomas, kol reikalavimų vėl nepradedama laikytis.
- 92 Jį taip pat patvirtina šios direktyvos 23 straipsnio 4 dalies ketvirtos pastraipos a punktas, kuriame dėl aplinkosauginių tikrinimų aiškiai nurodyta, kad sisteminis rizikos aplinkai vertinimas turi būti grindžiamas, be kita ko, galimu ir realiu atitinkamų įrenginių poveikiu žmonių sveikatai ir aplinkai.
- 93 Pateikta analizė, be kita ko, sutampa su Europos Žmogaus Teisių Teismo analize; kiek tai susiję būtent su tarša, susidarančia dėl *Ilva* gamyklos eksploatacijos, tas teismas, konstatuodamas 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio pažeidimą, rėmėsi mokslo tyrimais, kuriuose nurodytas iš šios gamyklos išmetamų teršalų poveikis tiek aplinkai, tiek žmonių sveikatai (2019 m. sausio 24 d. EŽTT sprendimo *Cordella ir kiti prieš Italiją*, CE:ECHR:2019:0124JUD005441413, 163 ir 172 punktai).
- 94 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, priešingai, nei teigia Italijos vyriausybė, įrenginį, kuriam taikoma Direktyva 2010/75, eksploatuojantis ūkio subjektas prašyme išduoti leidimą, be kita ko, turi pateikti tinkamą informaciją apie jo įrenginio išmetamų teršalų kiekius, be to, per visą šio įrenginio eksploatavimo laikotarpį užtikrinti, kad būtų laikomasi pagrindinių pareigų pagal šią direktyvą ir šiuo atžvilgiu numatytų priemonių, atlikdamas nuolatinį šio įrenginio veiklos poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimą.
- 95 Be to, valstybės narės ir jų kompetentingos institucijos turi numatyti, kad toks vertinimas būtų leidimų išdavimo ir persvarstymo procedūrų sudedamoji dalis.
- 96 Pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad taikytinose nacionalinės teisės nuostatose numatytas aptariamoms pramoninės veiklos poveikio žmonių sveikatai vertinimas *a posteriori*, su kuriuo siejamas tik galimas aplinkosaugos leidimo persvarstymas.
- 97 Jis visų pirma pabrėžia, kad pagal Dekreto įstatymo Nr. 207/2012 1bis straipsnio 1 dalį visose teritorijose, kuriose veikia nacionalinės strateginės reikšmės pramonės objektai (kaip antai *Ilva* gamykla), už konkrečią teritoriją atsakingos sveikatos institucijos „kartu parengia ir ne rečiau kaip kartą per metus atnaujina žalos sveikatai vertinimo ataskaitą, taip pat remdamosi regioniniu vėžio registru ir pagrindinių aplinkos sukeltamų ligų epidemiologiniais žemėlapiais“.
- 98 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad pagal bendrovei *Ilva* taikomas specialias nuostatas nenumatyta, jog šis žalos sveikatai vertinimas yra išankstinė sąlyga išduodant integruotą aplinkosaugos leidimą arba kad jis yra šio leidimo išdavimo ar persvarstymo procedūrų sudedamoji dalis.
- 99 Taigi Dekreto įstatymo Nr. 207/2012 1bis straipsnio 1 dalyje nurodytas žalos sveikatai vertinimas pats savaime negali pakeisti integruoto aplinkosaugos leidimo, tik gali pagrįsti galimą prašymą persvarstyti šį leidimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, sveikatos institucijų gautų duomenų tyrimo rezultatai skirstomi į tris progresinius vertinimo lygius, atsižvelgiant į nustatytų problemų rimtumą. Vis dėlto tik trečiasis iš šių lygių suteikia kompetentingai institucijai teisę prašyti persvarstyti tokį leidimą.

- 100 Taigi tas teismas pažymi, kad bendrovei *Ilva* taikomose specialiose nuostatose nenumatyta, jog tuo atveju, kai atlikus tokį vertinimą nustatomi rezultatai, rodantys, kad pavojus didelės gyventojų, kuriems poveikį daro išmetami teršalai, dalies sveikatai yra nepriimtinas, integruotas aplinkosaugos leidimas turi būti būtinai nedelsiant persvarstomas.
- 101 Dėl *Ilva* gamyklos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad kompetentingų sveikatos institucijų parengtos su *Ilva* gamykla susijusios žalos sveikatai vertinimo ataskaitos patvirtina, jog buvo nepriimtinas pavojus gyventojams, susijęs su tam tikrais šioje gamykloje išmetamais teršalais. Tačiau išduodant 2011 m. ir 2012 m. integruotus aplinkosaugos leidimus šių teršalų poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai nebuvo įvertintas. Šios ataskaitos lėmė tai, kad Taranto meras paprašė ir pasiekė, kad 2019 m. gegužės mėn. Aplinkos, teritorijos ir jūrų apsaugos ministerija pradėjo 2017 m. leidimo persvarstymo procedūrą. Ši procedūra vis dar nebaigta, o *Ilva* gamykla tęsia savo veiklą.
- 102 Šiuo klausimu Italijos vyriausybė mano, kad Direktyvoje 2010/75 nėra jokios nuorodos į žalos sveikatai vertinimą ar kitą panašų poveikio sveikatai vertinimą, kaip į aplinkybes, nuo kurių priklauso joje numatytų leidimų išdavimas.
- 103 Ši vyriausybė ir *Ilva* taip pat teigia, kad tokios žalos *ex ante* vertinimas ir išankstinė kontrolė yra nesuderinami su pramoninės veiklos ir jos leidimų dinamika. Be to, toks metodas neužtikrina žalos žmonių sveikatai nutraukimo laiku.
- 104 Vis dėlto iš šio sprendimo 67–95 punktų matyti, kad įrenginio veiklos poveikio žmonių sveikatai vertinimas, kaip antai numatytas Dekreto įstatymo Nr. 207/2012 1bis straipsnio 1 dalyje, turi būti sudedamoji leidimo eksploatuoti šį įrenginį išdavimo ir persvarstymo procedūrų dalis ir išankstinė šio leidimo išdavimo ar persvarstymo sąlyga. Konkrečiai kalbant, institucija, kompetentinga išduoti arba persvarstyti šį leidimą, turi veiksmingai ir laiku atsižvelgti į šį vertinimą. Vertinimas negali priklausyti nuo galimybės jo paprašyti, kuria sveikatos priežiūros institucijos galėtų pasinaudoti tik esant sunkiausioms probleminėms situacijoms. Jeigu, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atlikus tokį vertinimą gaunami rezultatai, rodantys, kad pavojus didelės gyventojų, kuriems poveikį daro išmetami teršalai, dalies sveikatai yra nepriimtinas, atitinkamas leidimas turi būti persvarstytas per trumpą laiką.
- 105 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyva 2010/75, siejama su SESV 191 straipsniu ir Chartijos 35 ir 37 straipsniais, turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės privalo numatyti, jog išankstinis atitinkamo įrenginio veiklos poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimas turi būti sudedamoji leidimo eksploatuoti tokį įrenginį išdavimo ir persvarstymo pagal šią direktyvą procedūrų dalis.

Dėl antrojo klausimo

- 106 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip, kad išduodama arba persvarstydama leidimą eksploatuoti įrenginį pagal šią direktyvą kompetentinga institucija, be numatomų teršalų, kiek tai susiję su atitinkamos pramoninės veiklos pobūdžiu ir rūšimi, turi atsižvelgti į visus teršalus, kurių išmetimas dėl atitinkamo įrenginio veiklos moksliskai pripažintas kenksmingu, įskaitant dėl šios veiklos susidarancius teršalus, kurie nebuvo įvertinti per pirminę leidimo išdavimo šiam įrenginiui procedūrą.

- 107 Kaip pažymėta šio sprendimo 101 punkte, tas teismas remiasi ataskaitomis, kurios patvirtina, kad egzistavo nepriimtinas pavojus gyventojams, susijęs su (tai yra įrodyta) tam tikrais iš *Ilva* gamyklos išmetamais teršalais, būtent kietosiomis dalelėmis KD2,5 ir KD10, variu, gyvsidabriu ir naftalenu iš pasklidosios taršos šaltinių. Tačiau išduodant 2011 m. ir 2012 m. integruotus aplinkosaugos leidimus šių teršalų poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai nebuvo įvertintas.
- 108 Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal bendrovei *Ilva* taikomas specialias nuostatas šiam įrenginiui buvo leidžiama išduoti integruotą aplinkosaugos leidimą ir jį persvarstyti neatsižvelgiant nei į šio sprendimo 41 punkte paminėtoje „papildomoje dalyje“ nurodytus teršalus (įskaitant smulkias kietąsias daleles KD2,5 ir KD10), nei į jų kenksmingą poveikį Taranto gyventojams, ypač Tamburi mikrorajone.
- 109 Pirma, kiek tai susiję su prašymu išduoti leidimą ir jo išdavimo procedūra, Direktyvos 2010/75 12 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta, kad tokia prašyme turi būti pateiktas iš įrenginio į kiekvieną aplinkos komponentą planuojamų išmesti teršalų pobūdžio ir kiekio aprašymas, taip pat nustatytas reikšmingas išmetamų teršalų poveikis aplinkai.
- 110 Be to, iš šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies a punkto teksto matyti, kad leidime turi būti numatytos ne tik minėtos direktyvos II priede išvardytų išmetamų teršalų, bet ir kitų teršalų, „kurie gali būti <...> išmetami“ iš atitinkamo įrenginio, ribinės vertės.
- 111 Kaip nurodyta Direktyvos 2010/75 15 konstatuojamojoje dalyje, kompetentingos nacionalinės institucijos turi diskreciją atlikdamos vertinimą siekiant nustatyti teršalus, kuriems leidime eksploatuoti įrenginį turi būti taikomos išmetamų teršalų ribinės vertės.
- 112 Vis dėlto šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad šių institucijų išduodamame leidime, be šios direktyvos II priede išvardytų teršalų, nustatomos „kitų“ teršalų, kurie gali būti išmetami „dideliais kiekiais“, ribinės vertės, „atsižvelgiant į teršalų savybes ir jų galimybę pernešti taršą iš vienos terpės į kitą“.
- 113 Reikia konstatuoti, kad šios formuluotės atspindi Sąjungos teisės aktų leidėjo valią, kad pagal prevencijos principą, kuriuo grindžiama Direktyva 2010/75, teršalų, kuriuos gali būti leista išmesti, kiekio nustatymas turi būti siejamas su atitinkamų medžiagų kenksmingumo laipsniu.
- 114 Iš to matyti, kad į medžiagų, kurios leidime eksploatuoti įrenginį turi būti nurodytos kartu su išmetamų teršalų ribinėmis vertėmis, kategoriją gali būti neįtraukti tik teršalai, laikomi turinčiais nereikšmingą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai.
- 115 Taigi įrenginį eksploatuojantis ūkio subjektas privalo prašyme išduoti leidimą eksploatuoti šį įrenginį pateikti informaciją apie teršalus, kurie gali būti išmetami iš šio įrenginio, pobūdį, kiekį ir galimą neigiamą poveikį, kad kompetentingos institucijos galėtų nustatyti šių išmetamų teršalų ribines vertes, išskyrus teršalus, kurie dėl savo pobūdžio ar kiekio negali kelti pavojaus aplinkai ar žmonių sveikatai.
- 116 Antra, kiek tai susiję su leidimo persvarstymo procedūra, Direktyvos 2010/75 21 straipsnio 5 dalies a punkte reikalaujama, kad leidimo sąlygos būtų persvarstomos, jeigu įrenginio keliama „tarša“ yra tokia didelė, kad leidime eksploatuoti šį įrenginį įrašytas išmetamų teršalų ribines vertes reikia peržiūrėti „arba naujos ribinės vertės turi būti įrašomos į leidimą“.

- 117 Todėl reikia manyti, kad, priešingai, nei tvirtina *Ilva* ir Italijos vyriausybė, leidimo persvarstymo procedūra negali apsiriboti ribinių verčių nustatymu tik teršalams, kurių išmetimas buvo numatomas ir į kurių buvo atsižvelgta per pirminę leidimo išdavimo procedūrą, tuo pat metu neatsižvelgiant į atitinkamo įrenginio jį eksploatuojant realiai išmestas kitas teršiančias medžiagas.
- 118 Kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 133 punkte, į eksploatuojant atitinkamą įrenginį įgytą patirtį reikia atsižvelgti kaip į svarbių mokslo duomenų apie taršą – taigi ir faktiškai konstatuoto teršalų išmetimo – dalį.
- 119 Reikia pridurti, kad per, be kita ko, Direktyvoje 2010/75 numatytas leidimo eksploatuoti įrenginį persvarstymo procedūras bet kuriuo atveju reikia atlikti bendrą vertinimą, atsižvelgiant į visus teršalų šaltinius ir jų kumuliacinį poveikį, kad būtų užtikrinta, kad išmetamųjų teršalų suma neviršytų oro kokybės ribinių verčių, nustatytų 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje (O L 152, 2008, p. 1), iš dalies pakeistoje 2015 m. rugpjūčio 28 d. Komisijos direktyva (ES) 2015/1480 (O L 226, 2015, p. 4) (šiuo klausimu žr. 2023 m. kovo 9 d. Sprendimo *Sdruzhenie „Za Zemyata – dostap do pravosadie“ ir kt.*, C-375/21, EU:C:2023:173, 54 punktą).
- 120 Pagrindinėje byloje, visų pirma kiek tai susiję su kietosiomis dalelėmis KD10 ir KD2,5, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad į jas nebuvo atsižvelgta, kai išduodant 2011 m. integruotą aplinkosaugos leidimą *Ilva* gamyklai buvo nustatytos išmetamųjų teršalų ribinės vertės, reikia pažymėti, kad Direktyva 2008/50, iš dalies pakeista Direktyva 2015/1480, nustatytos ribinės vertės turi būti laikomos „aplinkos kokybės normomis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2010/75 3 straipsnio 6 punktą ir 18 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2023 m. kovo 9 d. Sprendimo *Sdruzhenie „Za Zemyata – dostap do pravosadie“ ir kt.*, C-375/21, EU:C:2023:173, 59 punktą).
- 121 Taigi, kaip generalinė advokatė pažymėjo savo išvados 129 punkte, jeigu tam, kad šių normų būtų laikomasi, atitinkamam įrenginiui turi būti nustatytos griežtesnės išmetamųjų teršalų ribinės vertės, tai turi būti padaryta pagal šį 18 straipsnį, pagal kurį leidimą reikia papildyti papildomomis priemonėmis, nedarant poveikio kitų priemonių, kurių galima imtis aplinkos kokybės normoms įvykdyti, taikymui.
- 122 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip, kad išduodama arba persvarstydama leidimą eksploatuoti įrenginį pagal šią direktyvą kompetentinga institucija, be numatomų teršalų, kiek tai susiję su atitinkamos pramoninės veiklos pobūdžiu ir rūšimi, turi atsižvelgti į visus teršalus, kurie mokliškai pripažinti kenksmingais ir kuriuos gali išmesti atitinkamas įrenginys, įskaitant dėl šios veiklos susidarancius teršalus, kurie nebuvo įvertinti per pirminę leidimo išdavimo šiam įrenginiui procedūrą.

Dėl trečiojo klausimo

- 123 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip, kad jai prieštarauja nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatytas terminas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonėms, numatytiems leidime eksploatuoti šį įrenginį, įgyvendinti ne kartą buvo pratęsimas, nors buvo konstatuotas didelis ir reikšmingas pavojus aplinkai ir žmonių sveikatai.

- 124 Šiuo klausimu tas teismas pažymi, kad pagal bendrovei *Ilva* taikomas specialias nuostatas *Ilva* gamyklai buvo ne kartą pratęstas terminas, tačiau pratęsimas ne visada buvo siejamas su realiu šios gamyklos veiklos vykdymo sąlygų persvarstymu ir atnaujinimu. Priemonių, skirtų 2011 m. integruoto aplinkosaugos leidimo laikymuisi užtikrinti, įgyvendinimo terminai buvo nukelti, kiek tai susiję su pramonine veikla, kurią pats įstatymų leidėjas laiko keliančia rimtą pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai, siekiant atlikti darbus, skirtus šią veiklą padaryti teoriškai saugią prie minėtos gamyklos gyvenančių asmenų sveikatai. Vis dėlto, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir kaip patvirtino *Ilva* ir Italijos vyriausybė per posėdį Teisingumo Teisme, šiam tikslui pasiekti skirtų priemonių priėmimas ir įgyvendinimas buvo atidėtas kelis kartus.
- 125 Pirmiausia reikia pažymėti: esamo įrenginio, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 96/61 2 straipsnio 4 punktą, pagrindinėje byloje atveju aptariamam leidimui iš pradžių buvo taikomos šios direktyvos nuostatos, o vėliau – Direktyvos 2008/1 nuostatos. Pagal pastarosios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį terminas, iki kurio turėjo būti užtikrinta esamų įrenginių atitiktis reikalavimams, buvo 2007 m. spalio 30 d. (2011 m. kovo 31 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-50/10, EU:C:2011:200, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Vis dėlto, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos informacijos, šio termino *Ilva* gamyklos atveju nesilaikyta, aplinkosaugos leidimas jos eksploatavimui išduotas tik 2011 m. rugpjūčio 4 d.
- 126 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad pagal Direktyvos 2010/75 82 straipsnio 1 dalį, kiek tai susiję su tokiais įrenginiais, kaip *Ilva* gamykla, valstybės narės nuo 2014 m. sausio 7 d. turėjo taikyti nuostatas, priimtas siekiant perkelti šią direktyvą į savo nacionalinę teisę, išskyrus direktyvos nuostatas, kurios pagrindinės bylos kontekste neturi reikšmės. Direktyvos 2010/75 21 straipsnio 3 dalyje buvo nustatytas ketverių metų terminas, skaičiuojamas nuo sprendimų dėl GPGB išvadų, priimtų pagal šios direktyvos 13 straipsnio 5 dalį dėl pagrindinės įrenginio veiklos, paskelbimo (nagrinėjamu atveju – iki 2016 m. vasario 28 d.), leidimo sąlygoms pritaikyti prie naujų technologijų.
- 127 Reikia pridurti, kad pagal Direktyvos 2010/75 8 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies a ir b punktus, pažeidus leidimo eksploatuoti įrenginį sąlygas, valstybės narės turi imtis priemonių, būtinų tam, kad nedelsiant būtų užtikrintas šių sąlygų laikymasis. Konkrečiai kalbant, atitinkamą įrenginį eksploatuojantis ūkio subjektas turi nedelsdamas imtis būtinų priemonių, kad kuo greičiau būtų atkurta jo įrenginio atitiktis minėtoms sąlygoms.
- 128 Be to, kaip jau buvo priminta šio sprendimo 91 punkte, kai tokių sąlygų pažeidimas kelia tiesioginį pavojų žmonių sveikatai arba gali sukelti tiesioginį reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, pagal Direktyvos 2010/75 8 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą reikalaujama, kad šio įrenginio eksploatavimas būtų sustabdytas.
- 129 Italijos vyriausybė per posėdį Teisingumo Teisme teigė, kad suderinimas su 2011 m. integruotame aplinkosaugos leidime nustatytais reikalavimais būtų lėmęs objekto veiklos nutraukimą keleriems metams. Tačiau šis įrenginys užtikrina daug darbo vietų atitinkamame regione. Todėl priimant specialias *Ilva* taikytinas nuostatas buvo palyginti esami interesai, t. y. aplinkos apsauga ir darbo vietų apsauga.
- 130 Vis dėlto šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad pagal Direktyvos 2010/75 43 konstatuojamąją dalį Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė, kad esamiems įrenginiams, kaip antai *Ilva* gamyklai, tam tikri nauji reikalavimai, kylantys iš šios direktyvos, taikomi praėjus nustatytam laikotarpiui nuo šios direktyvos taikymo pradžios dienos, „siekiant suteikti pakankamai laiko“ esamus įrenginius techniškai pritaikyti prie šių naujų reikalavimų.

- 131 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar dėl specialių nuostatų, priimtų dėl *Ilva* gamyklos, pasibaigus šiam pereinamajam laikotarpiui ir Direktyvos 2010/75 21 straipsnio 3 dalyje numatytam terminui buvo pernelyg ilgam nukeltas priemonių, būtinų 2011 m. integruoto aplinkosaugos leidimo reikalavimams įvykdyti, įgyvendinimas, atsižvelgiant į nustatyto neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai sunkumo laipsnį.
- 132 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip, kad jai prieštarauja nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatytas terminas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonėms, numatytoms leidime eksploatuoti šį įrenginį, įgyvendinti ne kartą buvo pratęsiamas, nors buvo konstatuotas didelis ir reikšmingas pavojus aplinkai ir žmonių sveikatai. Kai atitinkamo įrenginio veikla kelia tokį pavojų, direktyvos 8 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje bet kuriuo atveju reikalaujama, kad šio įrenginio eksploatacija būtų sustabdyta.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 133 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), siejama su SESV 191 straipsniu ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 35 ir 37 straipsniais,**

turi būti aiškinama taip:

valstybės narės privalo numatyti, jog išankstinis atitinkamo įrenginio veiklos poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimas turi būti sudedamoji leidimo eksploatuoti tokį įrenginį išdavimo ir persvarstymo pagal šią direktyvą procedūrų dalis.

- 2. Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip:**

išduodama arba persvarstydama leidimą eksploatuoti įrenginį pagal šią direktyvą kompetentinga institucija, be numatomų teršalų, kiek tai susiję su atitinkamos pramoninės veiklos pobūdžiu ir rūšimi, turi atsižvelgti į visus teršalus, kurie moksliskai pripažinti kenksmingais ir kuriuos gali išmesti atitinkamas įrenginys, įskaitant dėl šios veiklos susidarancius teršalus, kurie nebuvo įvertinti per pirminę leidimo išdavimo šiam įrenginiui procedūrą.

- 3. Direktyva 2010/75 turi būti aiškinama taip:**

jai prieštarauja nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatytas terminas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonėms, numatytoms leidime eksploatuoti šį įrenginį, įgyvendinti ne kartą buvo pratęsiamas, nors buvo konstatuotas didelis ir reikšmingas pavojus aplinkai ir žmonių

sveikatai. Kai atitinkamo įrenginio veikla kelia tokį pavojų, direktyvos 8 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje bet kuriuo atveju reikalaujama, kad šio įrenginio eksploatacija būtų sustabdyta.

Parašai.